
WAT DUS TE DOEN? OPHOUDEN, VOORAL IN DE DANSSECTOR ZÉLF, OM TE DROMEN VAN EEN NIEUWE DE KEERSMAEKER, VANDEKEYBUS OF PLATEL. DE TIJD DAT HET MODEL VAN DE GROTE AUTEUR EN ZIJN OEUVERE DE TOON ZETTE, IS VOORBIJ. VOORBIJ. VOORGOED.

dans gaat: ‘fysicaliteit’ (inderdaad geen correct Nederlands, maar hoe anders het Engelse *physicality* vertalen?). Het is een uitdrukking die critici of theoretici in hun meer algemene beschouwingen over het genre haast nooit gebruiken. Dat wijst op een ernstige kloof in betekenisgeving tussen dansers of dansmakers en hun directe commentatoren. Helemaal verwonderlijk is dat niet, want een flink deel van de reflectie over hedendaagse dans laaft zich nadrukkelijk aan ideeën afkomstig uit de literatuurtheorie, in het bijzonder die van deconstructivistische snit. Vandaar de vele, voor buitenstaanders nogal eens etherisch aandoende exercities over aan- en afwezigheid, ook van het lichaam, in hedendaagse dansvoorstellingen.

Dansers denken daar dus doorgaans anders over. Hun zelfdefinities suggereren dat de hedendaagse dans wel degelijk een identiteit, of liever: een specifieke inzet, bezit. Veel – niet alle – hedendaagse dans valt onder het bredere genre van ‘podiumkunst in het algemeen’, dat houd ik staande. Tegelijk onderscheidt de dans zich van naburige uitingen door de exploratie van de spreekwoordelijke zone tussen ‘fysicaliteit’ en theatraaliteit. Zo bekeken is hedendaagse dans noch ‘puur theater’, noch ‘pure dans’ (inderdaad problematische uitdrukkingen, maar *passions*). Bewegingen worden onderzocht op hun uitdrukkingkracht en voorstellingskarakter, maar met vermijding van iedere directe zweem van symbolisme of boodschappigheid. Jeroen Peeters noemde dat in dit blad onlangs ‘een hernieuwd, kritisch expressionisme’³. Het resulteert in voorstellingen die, met een verschillende nadruk op een van de polen, een altijd singuliere balans construeren tussen vaak microscopische bewegingen (‘fysicaliteit’, dat is het buiten- én het binnenlichaam) en de theatraaliteit van lichaamscodes, clichés, alledaagse gebaren, enzovoorts. De dans bewoont thans voornamelijk een

tussenzone, waar fysieke presentie en representatie – inclus de paradoxale representatie van presentie – elkaar veronderstellen, doordringen en vaak ook doorkruisen (in de meer-voudige betekenis van het Franse *raturer*: doorstrepen, doorhalen, schrappen, wegstrepen, uitwissen, uitvegen). Het is belangrijk om deze eigenheid te (h)erkennen, niet het minst binnen een (hopelijk) komend dansbeleid.

Een toekomstig beleid en masterplan voor de dans in Vlaanderen en Brussel zouden juist een voortrekkersrol in het kunstenbeleid kunnen opeisen door ook *inhoudelijke* ijkpunten te hanteren en niet nogmaals een hoofdzakelijk administrerend discours te ontwikkelen. Het kunst- en cultuurbeleid maakt in Vlaanderen ontegenzeggelijk deel uit van een wijdvertakt en, gegeven de kleinheid van de regio, relatief complex bestuurlijk regiem. Deze vaststelling houdt echter geen vrijbrief in om de kunsten voornamelijk vanuit een instrumentele beheerslogica te benaderen, wat merkwaardig genoeg ook veel sectorbewoners uit de podiumkunsten doen (zij hebben de dominante bestuurslogica verinnerlijkt). Tussen administratie en cultuur – en hij bedoelde natuurlijk de ‘hoge’ – bestaat per definitie een spanning, zo stelde T.W. Adorno ooit. Een beetje kunstenbeleid zou deze antinomie tussen administreren en creëren luidop moeten articuleren; een nog te formuleren Vlaams dansbeleid kan dat door in te zetten op de specifieke inzet van hedendaagse dans en op de manier waarop die tegenwoordig veelal tot stand komt en deels ook wordt getoond.

4

Er is inderdaad nog een ander thema dat in gesprekken met dansers voortdurend opborelt. Ook als ze niet aan een eigen productie werken of geen auteurscredit claimen, zijn veruit de meeste dansers vandaag de dag *makers*, omdat creatieprocessen vandaag de dag op samenwerking stoelen. Dansers

Christophe Meierhans en Heike Langsdorf in *Konspiration* van c&h @ various artists

genereren alleen of samen met anderen ‘materiaal’ – nog zo een door mijn gesprekspartners veelgebruikte uitdrukking – dat vervolgens wordt afgetoetst en verder bewerkt, en ten slotte selectief aaneengeschakeld tot een eindcompositie. Daarbij kan een iemand met meer of minder solokracht de positie van choreograaf affirmeren. Maar binnen het dominante communale arbeidsregiem, dat overigens de meeste vormen van creatieve arbeid kenmerkt (ook bijvoorbeeld designwerk of het schrijven van software), is ook een minder democratisch gezinde choreograaf deels coach, deels regisseur van de meewerkende dansers en het door hen aangereikte materiaal. Sommige dansers kiezen trouwens voluit voor het ideaal van een egalitaire artistieke samenwerking zonder eindbesliser, en ook voor presentatievormen die bewust breken met het gangbare format van de avondlijke zaalvoorstelling (ik kom daar nog op terug).

Zowel danscollectieven als democratisch werkende choreografen roepen regelmatig de hulp van ‘een derde oog’ in. Voorlopige resultaten van een werkproces worden getoond aan bevriende *peers*, coproductanten en werkplaatsverantwoordelijken met wie men een vertrouwensband heeft, geïnteresseerde critici, of mensen die elders als dramaturg aan de slag zijn. Vaak wordt trouwens diezelfde groep, eventueel aangevuld met specifieke deskundigen, al tijdens de initiële fase van een zich uitkristalliserend project geconsulteerd. Uit de polyfonie van commentaren worden selectief lessen getrokken waarmee bijstellingen, doorhalingen, uitdiepingen, ... sporen. Het spreekt allemaal vanzelf in dansland – en deze zin mag letterlijk worden genomen. ‘Het spreekt allemaal’, en dat meervoudige spreken